

ГАЗРЫН ТОСНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт: "...Монгол Улсын иргэдэд өмчлүүлснээс бусад газар, түүнчлэн газрын хэвлий, түүний баялаг, ой, усны нөөц, ан амьтан төрийн нийтийн өмч мөн..." гэж заасан. Байгалийн баялгийг ашиглах төрийн бодлого нь урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тулгуурлаж, одоо ба ирээдүй үеийн иргэн бүрт эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг нь баталгаажуулах, газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлж тэгш, шударга хүртээхэд чиглэнэ.

Иргэн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийнхээ хүрээнд газрын хэвлийн баялгийг ашигласнаар байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар мэдэх эрхтэй. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно" гэж заасан.

Үүний дагуу Монгол Улсын Засгийн газраас Үндэсний баялгийн сангийн тухай хуулийг өргөн мэдүүлснийг Улсын Их Хурал хэлэлцэн 2024 оны 04 дүгээр сарын 19-ний өдөр баталсан. Тус хуульд заасан баялгийн төрөлжсөн сангуудад хатуу ашигт малтмал, цацраг идэвхит ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр, уул уурхайн олборлолт, ашигт малтмалын боловсруулах салбарын хуулийн этгээдийн төрийн эзэмшилд ногдох ногдол ашгийг хуваарилах харилцааг зохицуулсан болно.

Цаашид Газрын тосны тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулан газрын тос, байгалийн хий, уламжлалт бус газрын тосны нөөц ашигласны төлбөрийг төсөвт төвлөрүүлж дахин хуваарилахтай холбоотой харилцааг оновчтой зохицуулах нь зүйтэй гэж үзэж байна. Газрын хэвлийн баялаг газрын тосыг ашиглах явцад тухайн орон нутгийн хүн амын эрүүл, аюулгүйн орчинд амьдрах эрхийг хамгаалах, амьжиргааг нь дэмжих, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг хамгийн бага байлгах, байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээхэд шаардагдах төсөв, хөрөнгийг тухайн орон нутгийн хөгжлийн сан, орон нутгийн төсөвт хуваарилдаг олон улсын зарчмыг хэрэгжүүлж, энэ төрлийн харилцааг зохицуулж байгаа хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах хэрэгцээ шаардлага үүсээд байна.

Түүнчлэн газрын тосны нөөц ашигласны төлбөр, мөн гэрээлэгчтэй байгуулсан бүтээгдэхүүн хуваах гэрээнд заасны дагуу газрын тосны борлуулалтын орлогоос Засгийн газарт ногдох орлогыг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлэх харилцааг хуулиар зохицуулаагүй байна.

Иймд Газрын тосны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа Газрын тосны тухай хуулийн 31.3.Нөөц ашигласны төлбөрийн 30 хувийг орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн

санд, 70 хувийг улсын төсөвт тус тус төвлөрүүлнэ гэж заасныг “31.3.Нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг дараахь байдлаар хуваарилна. Үүнд:

31.3.1 Үндэсний баялгийн сангийн Ирээдүйн өв санд 25 хувийг

31.3.2 Үндэсний баялгийн сангийн Хуримтлалын санд 5 хувийг

31.3.3 Үндэсний баялгийн сангийн Хөгжлийн санд 5 хувийг

31.3.4 Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн санд 10 хувийг

31.3.5 Улсын төсөвт 25 хувийг

31.3.6 Тухайн бүсийн хөгжлийн санд 10 хувийг

31.3.7 Тухайн аймгийн Орон нутгийн хөгжлийн санд 10 хувийг

31.3.8 Тухайн сумын Орон нутгийн хөгжлийн санд 10 хувийг хуваарилдаг байхаар тусгалаа.

Тус хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд, Монгол Улсын нэгдэн орсон Олон улсын гэрээнд нийцэж байгаа бөгөөд хуулийн төсөлтэй дагалдуулан Төсвийн тухай хууль, Үндэсний баялгийн сангийн тухай хууль, Бүсчилсэн хөгжлийн удирдлага зохицуулалтын тухай хуульд тус тус нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан.

---oOo---

ГАЗРЫН ТОСНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургаадугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Монгол Улсын иргэдэд өмчлүүлснээс бусад газар, түүнчлэн газрын хэвлий, түүний баялаг, ой, усны нөөц, ан амьтан төрийн нийтийн өмч мөн. Байгалийн баялгийг ашиглах төрийн бодлого нь урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тулгуурлаж, одоо ба ирээдүй үеийн иргэн бүрд эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг нь баталгаажуулах, газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлж тэгш, шударга хүртээхэд чиглэнэ. Иргэн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийнхээ хүрээнд газрын хэвлийн баялгийг ашигласнаар байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар мэдэх эрхтэй. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно” гэж заасан.

Үүний дагуу Монгол Улсын Засгийн газраас Үндэсний баялгийн сангийн тухай хуулийг өргөн мэдүүлснийг Улсын Их Хурал хэлэлцэн 2024 оны 04 дүгээр сарын 19-ний өдөр баталсан. Тус хуульд заасан баялгийн төрөлжсөн сангуудад хатуу ашигт малтмал, цацраг идэвхит ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр, уул уурхайн олборлолт, ашигт малтмалын боловсруулах салбарын хуулийн этгээдийн төрийн эзэмшилд ногдох ногдол ашгийг хуваарилах харилцааг зохицуулсан.

Харин газрын тосны нөөц ашигласны төлбөр, мөн гэрээлэгчтэй байгуулсан бүтээгдэхүүн хуваах гэрээнд заасны дагуу газрын тосны борлуулалтын орлогоос Засгийн газарт ногдох орлогыг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлэх харилцааг зохицуулаагүй байгаа тул газрын тосны нөөц ашигласны төлбөрийг хуваарилахдаа Үндэсний баялгийн сангийн төрөлжсөн сан болох Ирээдүйн өв сан, Хуримтлалын сан, Хөгжлийн сангийн хөрөнгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, Орон нутгийн хөгжлийн сан, улсын төсөв, бүсийн тус бүрийн хөгжлийн сан, аймаг, сумын Орон нутгийн хөгжлийн санд тэгш, хүртээмжтэй хуваарилахаар Газрын тосны тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.3 дах хэсгийг өөрчлөн найруулахаар хуулийн төслийг боловсруулсан.

Энэхүү хуулийн төсөл батлагдсанаар Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт газрын тосны нөөц ашигласны төлбөр Үндэсний баялагийн сан, Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сан, Улсын төсөв, Бүсийн хөгжлийн сан, тухайн аймаг, сумын орон нутгийн хөгжлийн санд тэгш хүртээмжтэй хуваарилагдаж газрын хэвлийн баялаг газрын тосыг эрэх, хайх, олборлох, тээвэрлэх явцад тухайн орон нутгийн хүн амын эрүүл, аюулгүйн орчинд амьдрах эрхийг хамгаалах, амьжиргааг нь дэмжих, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг хамгийн бага хэмжээнд байлгах, байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээхэд шаардагдах төсөв, хөрөнгийг зохистой зарцуулах боломж бүрдэнэ.

Тус хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээнд нийцэж байгаа бөгөөд хуулийн төсөлтэй дагалдуулан дагалдуулан

Төсвийн тухай хууль, Үндэсний баялгийн сангийн тухай хууль, Бүсчилсэн хөгжлийн удирдлага зохиуулалтын тухай хуульд тус тус нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

---o0o---